

Maaseutu

kestävien
ratkaisujen
taloudessa

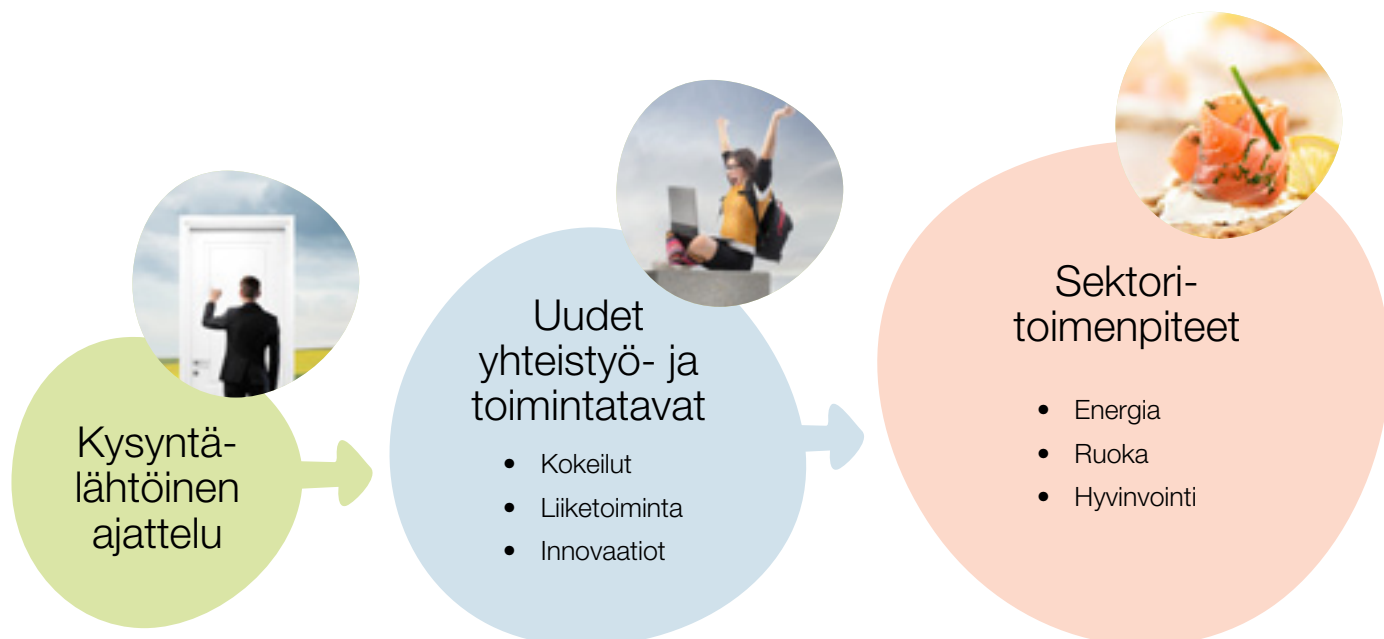

Maaseutu

ja kestävä kasvu

Maaseutu on yksi suomalaisen hyvinvoinnin ja kestävä kasvun lähteistä. Maaseudun voimavarat, kuten hiljaisuus, väljä asutus, puhdas luonto ja luonnonvarat sekä uusiutuva energia ja sen hyödyntäminen, ovat avainasemassa vastattaessa vihreän talouden kysyntään sekä kehitettäessä aineettomia hyvinvointitekijöitä.

Nykyiset megatrendit, kuten ilmastonmuutos sekä energia- ja ruokakriisit, merkitsevät maaseutuun kohdistuvan globaalin kysynnän kasvua. Samalla maaseutu merkitsee yksittäisille ihmisille tilaa ja rauhaa, mahdollisuuksia virkistäytyä sekä puhdasta ja vastuullisesti tuotettua ruokaa. Maaseudun ympärille on kehittymässä uudenlaisia ilmiöitä ja monenlaisia elämäntylejä, joita vahvistaa ihmisten lisääntynyt liikkuminen heille merkityksellisten paikkojen välillä eli monipaikkaisuus.

Maaseudun potentiaali liittyy bioperusteiseen ja vihreään talouteen sekä aineettomaan hyvinvointiin. Maaseutu eri ulottuvuuksineen on merkittävä osa ratkaisua, kun etsitään uusia kansallisia kilpailukytekijöitä. Maaseutu kiinnittyy aluiden ylimeneviin arvo tuotaviin prosesseihin sekä alue- ja toimialarajoja ylittäviin arvoverkkoihin. Hajautuneet toimintamallit ovat lähtökohtaisesti sitkeitä ja elinvoimaisia etenkin yllättävissä olosuhteissa. Korkean osaamistason ja kehittyneen infrastruktuurin Suomella onkin mahdollisuus edelläkävijyyteen maaseudun resurssiperustaan kiinnittyvien kestävien ratkaisumallien tuoteistamisessa ja käyttöönnotossa.

Maaseutuun liittyvään uuteen kysyntään vastaaminen edellyttää innovatiivisia toimenpiteitä niin yrityksiltä, yksittäisiltä ihmisiltä ja yhteisöiltä kuin julkiselta vallalta. Haasteeseen tarttuminen vaatii kehittämiskulttuurimme muutosta. Sen on kyettävä yhdistämään älykkäästi, osallistavasti ja kestävästi aikamme isot haasteet ja maaseudun mahdollistamat ratkaisut. Koska käytössä ei ole valmiiksi parhaita toimintamalleja, on kokeileminen uudistumishakuisen kehittämiskulttuurin olennainen osa.

Kuluvan vuosikymmenen aikana tehtävänä onkin juurruttaa maahamme kokeilemiseen kannustava kehittämiskulttuuri ja sen avulla vahvistaa maaseudun roolia osana kestäviä ja koko Suomea hyödyttäviä ratkaisuja.

Vihreä talous

Vihreän talouden käsite kattaa laajan joukon erilaisia ideoita. Tässä yhteydessä vihreä talous tarkoittaa talousjärjestelmää, jossa koko ekosfääriin kestävyys otetaan huomioon ja sen edistämisen varaan rakennetaan uutta kilpailuetua ja kestävä kasvua. Vihreä talous edellyttää systeemistä muutosta, jonka keskiössä ovat energia- ja materiaalihokkuus, hajautettu uusiutuvan energian tuotanto, ekotehokkaat palvelu- ja toimintamallit sekä innovaatiot. Vihreä talous on kestävien ratkaisujen taloutta.

Kyseenä

Kysyntälähtöinen maaseutuajattelu luo kasvua

Maaseudun avulla voi tuottaa ratkaisuja niin globaaleihin kuin yksilöllisiin tarpeisiin. Tällainen arvonluonti edellyttää yhteiskunnan toimijoilta uudistumista ja toimenpiteitä, jotka voidaan ryhmitellä kolmelle tasolle:

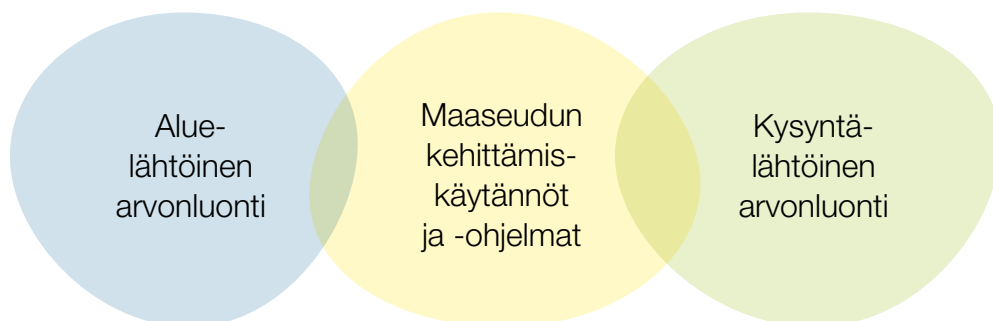
1 Kysyntä- lähtöisyydestä kumpuavan ajattelun valta- virtaistaminen	2 Uusia ratkaisuja tukevien yhteis- työ- ja liike- toimintamallien luominen	3 Uutta liiketoimintaa mahdollistavien rakenteiden vahvistaminen

Kysyntä- ja ratkaisulähtöinen ajattelu edistää maaseudun kaikkien voimavarojen käyttöönottoa, kansantalouden uudistumista ja vihreää taloutta. Vaikka kehittämistoiminta tapahtuu usein Euroopan unionin alueellisten ohjelmien osana, Suomella on aina mahdollisuutensa tehdä maaseudun suhteen omia strategisia valintoja.

Kysyntälähtöinen maaseutuajattelu kutsuu ottamaan käyttöön nykyisten ohjelmien ja käytäntöjen liikkumavaran ja edistämään keskustelua ja toimenpiteitä, joissa maaseutu ymmärretään yhteiseksi voimavaraksi, joka ulottuu yli alueellisen maaseutumäärittelyn. Tämä merkitsee maaseudun jäsentämistä osaksi yliaalueellisia arvoketjuja.

Maaseutu voi tuoda liiketoimintaan sisältöjä ja lisäarvoa monenlaisten aineettomien ja aineellisten ulottuvuuksiensa kautta. Näiden mahdollisuuksien käyttöönottoon tarvitaan erilaisten toimijoiden kohtaamisia ja yllättäviä uutta luovia ja alueita ylittäviä kumppanuuksia. Myös kehittämisen rakenteiden on mukauduttava uuteen kysyntään. Uutta liiketoimintaa mahdollistavat tukirakenteet ovat aikaisempia joustavampia ja asiakaslähtöisempiä. Byrokratia on kevyttä ja ohjelmat sallivat kokeilemisen aina kun se on perusteltua.

Kokeileva kehittämiskulttuuri on uusien ideoiden kehittämistä tekemisen, onnistumisen ja epäonnistumisen kautta. Kokeilukulttuuri haastaa suunnittelusta tekemiseen.

kokeilut

Kokeiluilla kohti uutta kehittämiskulttuuria

Nykyyisiin ja tuleviin yhteiskunnallisiin haasteisiin vastaaminen edellyttää uusia ajattelu- ja toimintamalleja yhteiskunnan kaikilla tasoilla. Innovaatioiden ja uuden luomisen näkökulmasta vallitsevan suunnittelukulttuurin ongelma on siinä, ettei kyetä näkemään nurkan taakse. Tarvitaan toimintatapainnovaatioita – uusia tapoja kehittää.

Kun haasteet ovat suuria ja yhteiskunnat muuttuvat kiihtyvällä tahdilla, ovat kokeileminen ja korjausliikkeet ratkaisumallien erottamattomia osia. Suunnittelukulttuurin tuottamista tuki- ja kehittämisjärjestelmistä on siirryttävä kohti kokeilevan kehittämiskulttuurin mukaista uusien toimintamallien ja ratkaisujen luomista. Tämä haaste on nousemassa koko kehittämis- ja innovaatiojärjestelmää koskeväksi uudistumistehtäväksi.

Kokeileminen lähtee kokeilukulttuuriajattelun omaksumisesta. Kokeilukulttuuri on toimialarajojen ja vallitsevien käytäntöjen haastamista. Kokeilujen avulla on mahdollista testata uusia ideoita ja edistää uuden kehittämiskulttuurin rakentumista. Uutta kokeilevaa kehittämiskulttuuria rakennetaan tekemällä pitkäjänteistä ja monitoimijaista yhteistyötä ajattelutapojen, kannustinkäytäntöjen ja säätelyn uudistamiseksi sekä saattamalla samanaikaisesti liikkeelle avainaloja koskevia uusia kokeiluja ja pilotointeja.

Kokeilujen lähtökohtana on, että orastavaa ideaa kokeillaan jo suunnitteluvaiheessa oikeankaltaisessa toimintaympäristössä. Kokeiluilla paikannetaan idean haasteet ja kehittämistä vaativat kohdat sekä työstetään ideaa samalla eteenpäin. Kokeilujen tulokset antavat palautetta niin ajatteluun kuin toimintapolitiikkojen muotoutumiseen. Kokeilut sallivat myös epäonnistumisen. Epäonnistuminen on itsessään tulos ja lisää ymmärrystä siitä, mikä ei toimi.

Kokeiluja voidaan tehdä läpi koko hanke- tai konseptointiprosessin. Kokeilukulttuuri tuo myös lisäarvoa kehittämistoimintaan monipuolistamalla kehittämisvälineistöä. Kokeilukulttuuri ei kuitenkaan tee tarpeettomaksi esimerkiksi tutkimusta tai muita kehittämisen työkaluja. Kokeilukulttuuri kannustaa ihmistä osaamaan ja innostumaan sekä tarttumaan asioihin ja ratkaisemaan itseä ja yhteisöä koskevia ongelmia.

Kokeilulla kehittämisen edellytykset

1 Idea

Nosta ideoiden laatua, haasta toimialarajat ja vallitsevat käytännöt.

2 Asenne

Kokeilu on lupa tehdä toisin ja testata käytännössä. Alenna kokeilukynnystä.

3 Nopeus

Kokeilut tulee tehdä nopeasti ja pienellä budjetilla.

kokeilu

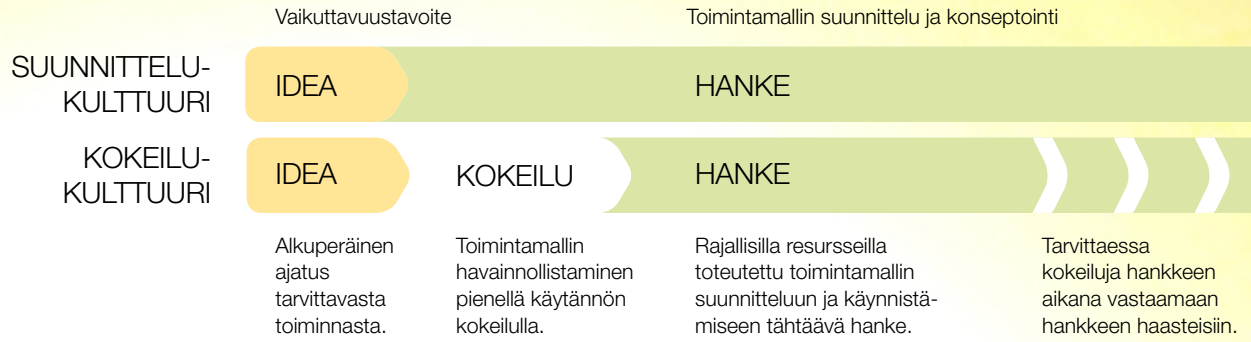
Kokeiluraha

Kokeilu testaa käytännössä, miten yrityksen liiketoimintaideaa voitaisiin edistää nopealla ja pienellä kokeilurahalla. Entä miten kokeilurahan hakeminen, päätöksenteko ja maksatus voisivat hoitua?

*Sitran toteuttajakumppanina
Etelä-Savon ELY-keskus (09/2012).*

TOIMINTAMALLIN KÄYTTÖÖNOTTO

PYSYVÄ TOIMINTAMALLI

Toimintamallilla on pysyvä toimijataho, jonka toimintaan idean mukainen malli on istutettu.

TAVOITELTAVA
VAIKUTTAVUUS

Maaseudun kehittämisen uudistaminen

Uuden kehittämiskulttuurin on kyettävä vastaamaan dynaamisesti kysymykseen suomalaisen yhteiskunnan alueellisesti erilaistuneiden vahvuuksien ja resurssien hyödyntämisestä kestävää kasvua luovalla tavalla. On panostettava toimintamalleihin, joilla edistetään parhaiten maaseutuun liittyvän kysynnän tunnistamista, tuotteistamista ja laajentamista. Maaseudun kehittämisen kannalta kokeilevaa kehittämiskulttuuria voidaan luonnehtia seuraavien ominaispiirteiden kautta.

Kokeileva kehittämiskulttuuri:

- toimii ennakoiden ja siten kilpailuetua luoden,
- ammentaa niin aineellisista kuin aineettomista resursseista,
- palkitsee kestävän kehityksen innovaatioita, yrityksiä ja kansalaisia,
- hyväksyy kokeilut, reflektoi ja korjaa toimintaansa kokemusten perusteella,
- hakee ratkaisuja niin valtion, yritysten kuin yhteisöjen kautta,
- ylittää maaseudun ja kaupungin rajat, alue- ja toimialarajat,
- valmistelee asioita avoimesti, verkostomaisesti ja kumppanuuksia hyödyntäen,
- pyrkii kehittämään jatkuvasti parempia kannustus- ja ohjausinstrumentteja.

Maaseudun kehittämiskulttuurin uudistumisen avainalueiksi on valittu kaksi toimintatapoihin ja kolme toimintasisältöihin keskittyvää teemaa. Liiketoiminta- ja innovaatio- teemat läpileikkaavat kaikkea taloudellista toimintaa. Maaseudun mahdollisuuksiin perustuvaa liiketoimintaa on luotavissa erityisesti sellaisille vihreän talouden aloille, joiden markkinat kasvavat niin kansallisesti kuin maailmanlaajuisestikin. Näitä ovat esimerkiksi energia-, ruoka- ja hyvinvointialat.

Liiketoiminta

Uutta kestäväää liiketoimintaa ja taloudellista menestystä

Liiketoimintaa syntyy siellä, missä tunnustetaan uutta kysyntää ja kyetään vastaamaan siihen. Maaseudun potentiaalia voidaan hyödyntää entistä paremmin, kun ymmärretään, että yhä useammat maaseudun mahdollisuuksia hyödyntävät liikeideat perustuvat uuden kysynnän tunnistamiseen ja saavat alkunsa toimijaverkostoissa, joille jaottelu kaupunkeihin tai maaseutuun ei ole oleellinen. Käyttäjät ja heidän muodostamansa yhteisöt ja yhteiskehittely ovat merkittävässä osassa uusien tuotteiden ja palveluiden muotoilussa ja markkinoinnissa.

Kysyntä- ja asiakaslähtöisen liiketoiminnan edistämisessä on kyse yritystoiminnan kehittämis- ja neuvontajärjestelmän toimintakäytäntöjen ja koko kehittämiskulttuurin muutostarpeesta.

Uutta liiketoimintaa vauhditetaan poistamalla hallinnollisten rajojen aiheuttamia esteitä, tarjoamalla hallinnollisesti keveämpiä rahoitusvälineitä sekä vahvistamalla yrittäjyyteen kannustavaa neuvontaa. Neuvonnan tulee olla asiakaslähtöistä ja yrittäjyyden edistämisen tulee tukea kokeilemista, verkostoitumista sekä yllättävien yhteistyökuvioiden esiinnousua.

Myös riskinottoa tulee sallia nykyistä enemmän. Uuden liiketoiminnan syntymistä nopeuttavat erilaiset mahdollistavat kokeilut, joita monet tahot voivat käynnistää yhteisvoimin.

Maaseudun potentiaalia hyödyntävää liiketoimintaa mahdollistavat toimenpiteet

- **Kannustava yrittäjyys- ja elinkeinopolitiikan neuvontajärjestelmä**
Kehitetään yrittäjyys- ja elinkeinopolitiikan neuvontajärjestelmää kannustavampaan ja asiakaslähtöisempään suuntaan parantamalla muun muassa sähköistä asiointia. Käyttäjälähtöisten palveluiden muotoilussa ja kehittämisessä ovat mukana kaikki palveluita tarjoavat tahot.
- **Kokeileva kehittämiskulttuuri**
Kirjataan mahdollistavat kokeilut Manner-Suomen maaseutuohjelmaan läpileikkaavana periaatteena ja uutena liiketoiminnan kehittämisvälineenä.
- **Uudet yhteistyömallit**
Edistetään maaseutu- ja rakennerahasto-ohjelmissa sekä kansallisissa kehittämisohjelmissa uusia yhteistyömalleja sekä maaseudun ja kaupungin vuorovaikutusta ja tuetaan muun muassa palveluintegraattoritoiminnan syntymistä.
- **Riskirahoitusmahdollisuuksien lisääminen**
Markkinoidaan ja tehdään tunnetuksi maaseutuun liittyviä riskirahoitusmahdollisuuksia pääomasijoittajille ja sijoitusyhtiöille.

Yhteiskehittely

Yhteiskehittely on tuotteen tai palvelun kehittämistä yhdessä sen mahdollisten tulevien käyttäjien kanssa.

Palvelumuotoilu

Palvelumuotoilu tarkoittaa palvelujen suunnittelua ja kehittämistä muotoilun menetelmin. Palvelumuotoilun tavoitteena on palvelukokemuksen suunnittelu siten, että se vastaa sekä käyttäjien tarpeita että palvelun tarjoajan liiketoiminnallisia tavoitteita.

Palveluintegraattori

Palveluintegraattori yhdistää palvelut, tekijät ja asiakkaat. Sillä tarkoitetaan toimijaa, joka yhdistää toteuttajat toimittamaan asiakkaan tarvitseman (palvelukokonaisuuden) ratkaisun. Ikkunana asiakkaalle voi toimia myös mobiilipalvelu.

Kannustava hallinto

Kokeilun ideana on hyödyntää palvelumuotoilun työkaluja sähköisen asioinnin ja lomakkeiden käyttäjälähtöisessä suunnittelussa. Kokeilu yhdistää palvelumuotoilijan ja sähköisen asioinnin kehittäjät. Mitä lisäarvoa syntyy esim. palvelumuotoilun työkalupakin hyödyntämisestä?

*Sitran toteuttajakumppanina
Maaseutuvirasto (09/2012).*

kokeiluja

Sparraava neuvonta

Kokeilussa antropologi perehtyy observoiden ja haastatteluin innovatiivisten alkavien yrittäjien tarpeisiin kahden viikon aikana. Millaista olisi kestävä kasvua vauhdittava sparraava neuvonta?

*Sitran toteuttajakumppanina
Suomen Antropologinen Seura (09/2012).*

innovaatiot

Innovoinnilla lisää arvoa ja uusia ratkaisuja käyttäjille

Innovaatiotoiminta on uudistumisen edellytys. Tiede- ja teknologiavetoisesta suljetusta innovaatiotoiminnasta on jo siirrytty sosiaalista vuorovaikutusta korostavan avoimen innovaatiomallin suuntaan. Avoimen innovaatiomallin ytimenä ovat vertaisverkot, edelläkävijät ja portinvartijat, jotka osallistuvat innovaatioprosesseihin niiden eri vaiheissa testaamalla ja arvioimalla ideoita sekä markkinoimalla ja edelleenkehittämällä tuotteita ja palveluita. Innovaatioita synnyttävien verkostojen ja yhteisöjen tueksi tarvitaan innovaatioita edistäviä ympäristöjä, joissa sallitaan vallitsevien tekemisen tapojen kyseenalaistaminen. Tällaisia mahdollistavia ympäristöjä tulee aktiivisesti luoda, koska ne eivät synny itsestään.

Innovaatioiden syntyyn tarvitaan toimijoiden monipaikkaisia verkostoja. Niin maaseudulta kuin kaupungista voi kiinnittyä globaaleihin innovaatioverkostoihin. Kehittämissä politiikan perustehtävänä on varmistaa, että maaseutuun liittyvät toimijat ja liiketoimintakonseptit kytkeytyvät avoimiin innovaatioverkostoihin.

Innovaatiotoiminnan vauhdittaminen edellyttää yhteistyötä yli hallinnonalojen, rahastojen ja organisaatioiden välisten rajojen. Erilaisten välittäjämallien ja välittäjäorganisaatioiden toimintaa tulee kehittää siten, että käyttäjälähtöisen innovaatiotoiminnan ja palvelumuotoilun menetelmät kuten käyttäjäraadit ja -tutkimukset ovat kiinteä osa niiden toimintaa. Lisäksi vahvistetaan tulevaisuusosaamista ja toimenpiteitä, joilla tunnistetaan tulevaisuuden kysyntää.

Monien eri alojen toimijoita yhdistävät verkostot ja eri toimijoiden ”törmäyttämiset” ovat tärkeitä niin ideoinnin kuin innovaatioiden kehittelyn kannalta. Tarvitaan kokeiluja ja innovointia edistäviä ratkaisuja kuten alustoja vertaisinnovoinnille, pop-up-kokeiluille, bottom-up-innovaatiokeskuksia, yhteisöllisiä työtiloja eli niin sanottuja hubeja sekä alustoja living lab:eille. Nämä erilaiset innovaatioiden kehitysalustat tarjoavat myös mahdollisuuksia yritysvetoiselle välittäjä- ja palveluintegraattoritoiminnalle.

kokeiluja

Avoim innovaatioympäristö

Kokeilussa testataan sosiaalisen median hyödyntämistä yritysten palveluiden kehittämisessä. Kokeilussa yritykset ja yritysneuvojat testaavat sosiaalisen median kanavien hyödyntämistä avoimen innovoinnin näkökulmasta kahden viikon ajan nettikättilön opastuksessa ja verkostoimaisesti toinen toisilta oppien.

Sitran toteuttajakumppanina
ProAgria (08/2012).

Maaseutu Hub

Kokeilu testaa globaalin hub-verkoston toimintamallia Uuraisilla 13.–15.9.2012. Matalan kynnyksen innovaatiofoorumi tuo yhteen eri toimijoita ja erilaista osaamista yli toimialarajojen.

Sitran toteuttajakumppanina
Hub Jyväskylä (09/2012).

Innovaatioiden kehitysalustojen ja innovaatioympäristöjen syntymistä mahdollistavat toimenpiteet

● Innovaatioiden kehitysalustoja ja innovaatioympäristöjä edistävä ohjelmapolitiikka

Käynnistetään kansallisessa innovaatiopolitiikassa innovaatioiden kehitysalustoja ja innovaatioympäristöjä koskevat teemaohjelmat ja/tai kiinnitytään olemassa oleviin ohjelmiin ja verkostoihin vihreän talouden kannalta keskeisillä energiajärjestelmien, lähi- ja luomuruokaketjujen ja hyvinvointiliiketoiminnan teema-alueilla. Varmistetaan yhteistyö ja syötteet SHOK-keskittymien ja muiden innovaatiotoimintaa edistävien ohjelmien kanssa.

● Innovatiivisia kokeiluja edistävät ratkaisut

Luodaan kokeiluja edistäviä ratkaisuja kuten alustoja vertaisinnovoinnille, pop-up-kokeiluille, hubeja, bottom-up-innovaatiokeskuksia sekä alustoja living lab:eille.

● Käyttäjä- ja kysyntälähtöisen innovoinnin menetelmät

Edistetään käyttäjä- ja kysyntälähtöisen innovaatiotoiminnan menetelmien leviämistä ja toimenpiteitä, joilla tunnistetaan tulevaisuuden kysyntää. Vauhditetaan käyttäjä- ja kysyntälähtöisten innovaatioiden syntymistä lisäämällä sosiaalisen median ja yhteiskehittelyn käyttöä innovaatioprosesseissa.

● Törmäyttävät foorumit

Edistetään törmäyttävien foorumien syntyä, mahdollistetaan toimiala- ja aluerajat ylittävien yhteistyö- ja kumppanuusverkostojen syntyminen sekä kannustetaan virtuaaliverkostoissa tapahtuvaan ideointiin.

Portinvartijat

Portinvartijat ovat toimijoita, joilla on vaikutusta suurten ihmisryhmien valintoihin ja toimintaan. Uusien markkinoiden synnyttämisessä portinvartijoilla on merkittävä rooli.

Vertaisverkosto tai -innovointi

Vertaisverkosto tai -innovointi perustuu samanlaisen kokemus- ja arvo-maailman jakavien ihmisten keskinäiseen yhteistyöhön ideoiden ja innovaatioiden kehittämisessä.

Hub

Hub on yhteisöllinen ja joustava työtila, joka tukee ja inspiroi innovaattoreita, yrittäjiä ja muutoksentekejiä. Hub-konseptissa yhteiskunnalliset yrittäjät jakavat työtilaa, joka tukee ideoiden kohtaamista, haastamista ja yhteistyötä. Ensimmäisen Hubin perusti vuonna 2005 yrittäjä Jonathan Robinson Lontoossa. Tällä hetkellä hub-työtiloja löytyy ympäri maailman. Suomeen niitä on syntynyt mm. Helsinkiin, Tampereelle ja Jyväskylään.

energia

Uusiutuvalla energialla kohti energiaomavaraisuutta

Uusiutuvat energiavarat ovat keskeisiä biotalouden resursseja, joiden varaan on mahdollista rakentaa uutta kansallista kilpailuetua. Hajautetut energiantuotantomallit mahdollistavat uutta liiketoimintaa ja joustavat myös äkillisissä muutostilanteissa.

Biotalouden ytimeen kiinnittyvä paikallisten uusiutuvien energiamuotojen käyttö on maaseudun mahdollisuus. Biotalouden liiketoiminnassa on mahdollista yhdistää energiantuotanto, paikallisten resurssien valjastaminen ja käyttäjälähtöisyys.

Energiapolitiikan on tähdättävä kestävään biotalouteen ja ekotehokkuuteen. Siihen tarvitaan muun muassa luonnonvarojen käytön järkevää hinnoittelua, tuhlaamisen sanktiointia sekä resurssitehokkuuden (materiaalien ja energian säästön) palkitsemista.

On tärkeää, että säädökset kannustavat uusiutuvaan energiaan perustuvia lähiratkaisuja siten, että pienimuotoisenkin energiantuotanto on mahdollista kaikille. Tarvitaan säätelyn muotoilemista kannustavaksi, alan kasvun esteiden kitkemistä sekä kokeiluja ja pilottihankkeita.

Biotalous ja hajautettujen energiajärjestelmien vahvistumista mahdollistavat toimenpiteet

● Energiapolitiikan tavoitteenasetanta

Vahvistetaan vihreää taloutta energiapolitiikan strategisena tavoitteena.

● Omavaraisuuden parantaminen

Energia ja ravinnetaseomavaraisuuden parantaminen kirjataan yhdeksi Manner-Suomen maaseutuohjelman tavoitteeksi.

● Kokeilut ja demonstraatiohankkeet

Energia- ja luonnonvarapolitiikassa ja niitä toteuttavissa toimenpideohjelmissa tuetaan yhteiskehittelyä, kokeiluja ja demonstraatiohankkeita, joissa fossiilisia polttoaineita ja muita haitallisia tai niukkenevia raaka-aineita korvataan uusituvilla energialähteillä ja paikallisilla mineraalivirroilla (esim. jätteet) sekä kehitetään ratkaisuja kokeiluissa ja demonstraatioissa tunnistettuihin hallinnollisiin esteisiin.

● Energiasäännösten tarkistaminen

Energiasäännöksissä annetaan energian pientuotannon verkkoon liittämistä erittäin selkeä ja kaikkia toimijoita velvoittava ohjeistus, jonka mukaan liittämistä voi tapahtua yksinkertaisena ja automaattisena ilmoitusasiana. Uusiutuvan sähkön pientuotannon edistämiseksi otetaan käyttöön nettolaskutusmalli, jossa ylijäämäenergia hyvitetään pientuottajalle vuositasolla sähkön siirtokustannukset ja verot mukaan lukien.

● Käyttäjälähtöinen hallinto

Energiainvestointeja rahoittavat organisaatiot toteuttavat yhteisen palvelumuotoiluhankkeen, jossa kehitetään uusiutuvan energian lupaprosesseja ja tukikäytäntöjä käyttäjälähtöisemmiksi niin, että maataloustuottajat, yritykset ja yhteisöt voivat hoitaa investointeihin liittyvät hallintotehtävät nykyistä yksinkertaisemmin ja nopeammin yhden luukun sähköisen asiointipalvelun kautta.

Aluelämpö-lähiratkaisu

Kokeilu kokoaa yhteen lähienergian toteutuksen osaamista ja asiantuntemusta yhdestä kunnasta, yrityksistä ja kansalliselta tasolta yhden päivän ajaksi. Kokeilu havainnollistaa lähienergiaratkaisun toteuttamismallia kuvamalla lähi/aluelämmön toteutuksen edellytykset mukaan lukien eri toimijoiden roolit (kunta, yritykset, asukkaat, rahoittajat jne.) ja testaa, miten lähiratkaisutoimintamalleja voisi levittää.

Sitran toteuttajakumppanina Suomen ympäristökeskus (09/2012).

Kierrätysmaatalous

Kokeilun ideana on maataloudessa käytettyjen ravinteiden, energian ja jätteiden kierrätyspotentiaalinen hyödyntäminen. Yhden maatalon kautta luodaan ja testataan raporttimallia maatalon ainekierrätyksen havainnointia varten sekä visualisoidaan materiaali- ja rahavirrat ja muotoillaan suositukset kierrätettävyyden parantamiseksi.

Sitran toteuttajakumppanina Luonnon- ja riistanhoitosäätiö (09/2012).

Biotalous ja vihreä talous

Biotalous ja vihreä talous ovat keskenään läheisiä käsitteitä. Biotalous on yhteydessä pyrkimykseen vähentää riippuvuutta fossiilisista polttoaineista ja se kytkee yhteen raaka-ainevirrat, tuotantoprosessit ja lopputuotteet käsittävän arvoketjun. Vihreä talous ei viittaa ainoastaan biomassapohjaiseen talouteen, vaan kysymys on laajemmasta hyvinvointistrategiasta, jossa rakennetaan uutta kilpailuetua ja kestävä kasvua päämääränä ekosfäärin kestävyys. Uusiutuvat energiajärjestelmät ja biotalous, kestävät ruoka- ja hyvinvointijärjestelmät voidaan nähdä siten vihreän talouden osa-alueina.

ruoka

Luomu- ja lähiruoka kaikkien saataville

Ruoalla on pysyvä sekä kasvava kansallinen ja kansainvälinen kysyntä. Ruoka on myös maaseudun ydinosaa. Tänä päivänä voidaan puhua ruoan relokalisaatiosta eli paikallisuuden uudelleenkorostumisesta vastatrendinä ja aitona vaihtoehtona globalisoituneille ja keskittyneille elintarvikemarkkinoille. Ruoan turvallisuusriskit, ruoan alkupearään ja tuotantotapoihin suuntautunut huomio sekä ruokatrendit ovat synnyttäneet kokonaan uutta ruoka-ajattelua, joka lisää suomalaisen ja paikallisen ruoan suhteellista kilpailuasemaa etenkin kansallisilla elintarvikemarkkinoilla. Erityisesti luonnonmukaisessa elintarvikeketjussa kysyntä on selvästi myös kansainvälistä. Tilanne kannustaa etsimään luonnonmukaisen tuotannon arvoketjusta ja kestävästä ruokajärjestelmästä Suomelle avautuvaa kilpailuetua ja uusia liiketoimintamahdollisuuksia.

Lähi-, kausi- ja luomuruokaan liittyvien arvoketjujen vahvistamiseksi tarvitaan niin suotuisia kansallisia ja EU-politiikkalinjauksia, uusia yhteistyö- ja logistiikkamalleja kuin mahdollistavaa säätelyä. Ruoan, matkailun, virkistystoiminnan ja hyvinvointipalvelujen tulee olla liitettävissä toisiinsa entistä joustavammin, sillä alat kasvavat yhteydessä toisiinsa. On varmistettava, että elintarvikelainsäädäntömme mahdollistaa erikokoisten elintarviketoimijoiden kehittymisen.

Kestävien ruokajärjestelmien vahvistumista edistävät toimenpiteet

● Monimuotoisuuden lisääminen

Vahvistetaan monimuotoisuutta ja monikanavaisuutta kansallisen maatalous- ja ruokapolitiikan strategisena tavoitteena.

● Ruoka- ja sen liitännäisketjut EU-ohjelmiin

Lähi-, luomu- ja kausiruoan arvoketjujen ja niihin kytkettyvän muun liiketoiminnan, kuten matkailun ja hyvinvointiyrittäjyyden edistäminen otetaan yhdeksi Manner-Suomen maaseutuohjelman strategiseksi toimenpidealaksi.

● Logistiikkainnovaatiot

Alueellisissa ja paikallisissa ruokaohjelmissa ja -hankkeissa otetaan keskiöön innovatiiviset ja joustavat tuotanto-, logistiikka- ja jakelumallit.

● Uudet yhteistoiminnan ja yhteiskehittelyn toimintamallit

Alueellisissa ja paikallisissa ruokahankkeissa kokeillaan uudenlaisia yhteistoiminnan ja yhteiskehittelyn toimintamalleja, kuten lähiruoan sopimus- tuotantoa ja joukkoistettua tuotekehittelyä sosiaalisessa mediassa.

Uusi Tori

Kokeilu testaa ruoantuottajien ja kuluttajien intressit yhdistävää ruokatoria sekä sen monistettavuutta. Kokeilussa Herttoniemen Erätorille pystytetään ruokatori 22.9.2012. Mukaan kutsutaan ruokapiirien vetäjiä ympäri Suomen vertaisoppimaan.

Sitran toteuttajakumppanina Herttoniemen ruokaosuuskunta (09/2012).

kokeiluja

Peltodiili

Kokeilu testaa käytännössä uudenlaisen maa-seutuosaakkuuden kysyntää. Millaista kysyntää kuluttajilla on uudenlaista pelto-osaakkuutta kohtaan ja millaisia edellytyksiä he pelto-osaakkuudelta sekä siihen liitettyiltä palveluilta odottavat?

Sitran toteuttajakumppanina Peloton Innovation Camp Kaustisen Peltodiili-ryhmän jäsenet (09/2012).

Terveyttä ja hyvinvointiliiketoimintaa luonnosta

Ihmisten hyvinvointia voidaan tukea sekä houkuttelemalla ihmisiä luontoon että tuomalla luontoa rakennettuun ympäristöön. Pitkäkestoisen hyvinvoinnin edistämiseksi ja ylläpitämiseksi niin terveydenhoidossa kuin palveluliiketoiminnassa luonnon terveys- ja hyvinvointivaikutuksia voidaan hyödyntää nykyistä enemmän.

Luonnonympäristöt ovat keskeisiä levon, virkistyksen ja henkisen latautumisen paikkoja. Luonnon läheisyydellä, hiljaisuudella ja maaseutuympäristöissä tapahtuvilla virkistystoiminnoilla on kasvavaa kysyntää urbanisoituvassa maailmassa. Siihen, kuinka tuotteistaa vielä osin piilossa oleva kysyntä toimiviksi liiketoimintakonsepteiksi ei ole yleistettäviä malleja. Edelläkävijyys luonnon ja maaseudun aineettomien arvojen tuotteistamisessa edellyttääkin eri alojen toimijoilta nykyistä laajempaa yhteistyötä ja ennakkoluulottomuutta.

Green care, vihreä hoiva, on yksi alan mahdollinen kasvusuunta ja kehittämiskonsepti. Muita ovat esimerkiksi erilaisten palvelujen luonnossa toteuttaminen, elämysmatkailu sekä luontoelementtien tuottaminen osaksi rakennettuja ympäristöjä. Koska ala on verrattain uusi, tarvitaan sen kasvuun niin kokeiluja, demonstraatioita, pelottomia innovaattoreita kuin pääomasijoittajia.

Luonnon ja maiseman hyvinvointivaikutusten merkitystä on korostettava myös kestävästä hyvinvoinnista sekä rakennettujen ympäristöjen suunnittelussa ja aloja koskevassa tutkimuksessa.

kokeilu

Hiljaisuuden tuotteistaminen Lestijoella

Kokeilussa testataan palvelukonsepti-idea, jossa yhdistyy hiljentymisen kokeminen, luonto, tarinat ja GPS-ohjattu liikkuminen. Toteutukseen osallistuu palvelumuotoilija ja mallia testaava asiakasryhmä.

Sitran toteuttajakumppaneina Ekointernet Oy, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius, Lutakko Living Lab ja Lestijokivarren matkailuyrittäjät (06/2012).

Maaseudun aineettomien arvojen tuotteistamista edistävät toimenpiteet

● Osaamis pohjan vahvistaminen

Luonnon hyvinvointivaikutukset otetaan huomioon opetushallinnon sekä terveyden- ja sosiaalialan pitkän aikavälin strategisissa suunnittelussa. Yhtenäistetään luonnon hyvinvointivaikutusten kytkeytymistä sosiaali- ja terveysalan sekä muiden lähialojen tutkimukseen, opetukseen ja toimintakäytäntöihin.

● Palveluliiketoiminnan vahvistaminen

Maaseutua, luontoa ja niiden aineettomia resursseja tuotteistava palveluliiketoiminta-ajattelu ja kokeilut otetaan yhdeksi Manner-Suomen maaseutuohjelman strategiseksi toimenpidealaksi.

● Innovaatioprosessien vauhdittaminen

Perustetaan kansalliseen innovaatiopolitiikkaan kytkeytyvä tutkimus- ja tuotekehitys-ohjelma, joka tähtää innovatiivisten ratkaisujen, tuotteiden ja palveluiden kehittämiseen hyödyntämällä luontoteknologiaa sekä aivo- ja aistitutkimuksen uusimpia tuloksia luonnon vaikutusmekanismeista. Yhteiskehitetään palveluja ihmisten kestävään hyvinvointiin tähtääviksi kokonaisratkaisuiksi.

● Hyvinvointivaikutusten tunnistaminen

Luonnon hyvinvointivaikutukset otetaan huomioon asunto- ja yhdyskuntarakennetta koskevassa politiikassa sekä rakennettujen ympäristöjen ja maankäytön suunnittelussa.

Green care

Green care on luontoon ja maaseutuympäristöön tukeutuvaa hoiva- ja hyvinvointitoimintaa, jolla edistetään ihmisten hyvinvointia ja elämänlaatua. Green care kattaa monia menetelmiä, joita käytetään sosiaali-, terveys-, kasvatus- ja kuntoutuspalveluissa. Green care -palveluita ovat esimerkiksi luonto- tai eläinavusteiset terapia- ja hoivapalvelut, luontoa hyödyntävät kuntoutuspalvelut sekä luonto- ja maaseutuympäristöä hyödyntävät elinvoimaa lisäävät virkistyspalvelut. Green care -toiminta sijoittuu usein luonnonympäristöön tai maaseudulle, mutta luonnon elementtejä voidaan tuoda ja hyödyntää myös kaupunki- tai laitospäristössä.

Maaseutu kestävien ratkaisujen taloudessa

Maaseutu on yksi suomalaisen hyvinvoinnin ja kestävän kasvun lähteistä. Maaseudun aineelliset ja aineettomat voimavarat mahdollistavat uusia ratkaisuja sekä bioperusteisen ja vihreän talouden että väljyyteen ja maisemaan liittyvän aineettoman hyvinvoinnin alueilla.

Kysyntälähtöinen arvonaluonti maaseudun avulla ottaa merkittäviä askeleita seuraavien tavoitteiden saavuttamisessa:

- kestävä kasvu
- koko Suomen resurssien käyttöönotto
- lisääntyvä innovatiivisuus ja koko Suomen hyvinvointi
- kasvanut suomalainen panos globaalien ongelmien ratkaisussa

SITRA

 mmm.fi

Julkaisu perustuu Sitran, maa- ja metsätalousministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön syksyllä 2011 käynnistämään Maaseutu Suomi -strategiassa -prosessiin, johon osallistui noin 100 hallinnon, elinkeinoelämän, tutkimuksen ja järjestöjen edustajaa eri toimialoilta. Prosessin tavoitteena oli maaseutuun liittyvän uuden kysynnän ja liiketoimintamahdollisuuksien tunnistaminen sekä maaseudun kysyntälähtöisen kehittämismallin edistäminen politiikan keinoin. Maaseutu Suomi -strategiassa prosessin työpajojen tulokset kokoava taustaraportti Sitran selvityksiä 67: Miten maaseutu vastaa tulevaisuuden kysyntään? on ladattavissa verkosta (sitra.fi) tai sitä voi tilata maksutta Suomen itsenäisyyden juhlarahastosta. Lisätietoja kokeiluista: sitra.fi/hankkeet/kokeilujen-maaseutu.